

LAS FLETXAS ENMATZINADAS DEL ALT DAHOMEY

Al interior del continente africano cada día va minvando el uso de las flechas enmatzinadas, pues los indígenas van dejando las armas primitivas que arriban muy poco lejos á medida que van conociendo las armas de fuego.

Como dice la *Revue scientifique*, no se encuentran ya estas armas en el litoral africano, ahora los blancos han establecido por todo el interior factorías más ó menos importantes. Para encontrarlas, calando tierra adentro hasta arribar á las encontradas de los habitantes no han estado en contacto con los europeos y han conservado todavía los medios de defensa y de ataque de que se valen desde tiempos antiguos. Aquí es lo que sucede en el Hinterland del Dahomey, región que no ha tenido relaciones con los blancos y ahora se sabe que todavía existe la existencia del fusil. En los inmensos territorios comprendidos entre el Níger y la actual colonia francesa del Dahomey, tres tercios de mar, los señores Le Danta, Boyé y Bereni, han encontrado diferentes pueblos que no conocen otras armas de guerra que las flechas enmatzinadas. Estos pueblos son los Txabeens, los Baribas y los Bokus.

En los tres pobles son iguals los archs y las fletxas. Varia una mica la materia verinosa usada pera fer més sérias las feridas produhidas, si be que en lo Dahomey, com per totarreu al interior del Africa, la base del verí de las fletxas es sempre un extracte preparat ab plantas corresponents al género botánich *Strophantus*, una de quals especies te avuy aplicacions medicinals. Ab tot, en la colonia del Cap los indígenas, en lloch de materias vegetals, enmatzinan las fletxas ab lo verí procedent de serps.

Segons los tres metjes quals noms havém citat avans, son moltas las especies del género *strophantus* que donan materias tóxicas y que utilizan los negres. Entre altrás hi ha las especies *hispidus*, *glabre*, *kombé*, *banigera*, etc.

Ab las llevors de las plantas se prepara un extracte acuós y aquest es lo que serveix com á verí.

Los accidents que produheix la materia tóxica en l' home se presentan al cap de vuyt ó deu minuts d' haver entrat en lo cos la punta de la fletxa. Los ferits fan moviments convulsius, s' ajeuhen de cara á la terra y la esgarrapan ab las ungles; després s' aturan los moviments del cor y para la respiració. Al cap d' uns tretze minuts d' haver rebut la ferida, sol morir l' infelís que la ha rebuda.

Sembla que 'ls medis que 's suposa fan servir los indígenas pera curar los efectes del verí no valen gran cosa. Més racional es, quan se pot, procurar que no circuli la sanch entre la part ferida y las demás del cós. Per exemple, si está ferit lo bras, se fa una lligada ben estreta més amunt del punt ferit. Desseguida s' arrenca la fletxa y 's renta la llaga ab una disolució d' ácit tánich en aygua, ó be ab aygua que s' hagi fet bullir ab alguna escorxa astringent, ó be ab vi negre. Disminuheix la intoxicació, ó al menys fa que aquesta no 's propagui tant depressa, lo cloral. Per aixó es que després d'haver curat la ferida s' administra al interior una medicina en que hi entra com element principal lo cloral.

S' ha tractat de veure si 's podrían curar los efectes tóxicchs del *Strophantus* ab lo serum de determinats animals que resistissin la acció del verí. Desgraciadament baix lo punt de vista terapéutich no s' ha lograt fins ara cap resultat apreciable.

Ara per ara resulta que en la majoría dels cassos es,

donchs, preferible una ferida de las modernas armas de foch á la produhida per las fletxas enmatzinadas que fan servir los indigenas del Africa en las comarcas ahont no es conegut lo fusell. La introducció d' aquest, á lo menos baix un punt de vista, es un medi de civilisació, ja que disminueix la mortalitat. Lo que hi ha en aixó es que 'ls europeus no 'l destinan ni l' han inventat per cert ab aquest fi.

B.

LO CANT POPULAR

LO CANT POPULAR

POESÍA DISTINGIDA AB UN ACCÉSSIT Á LA FLOR NATURAL EN LO
CERTÁMEN D' OLOT DE 1897.

Que jolius son los cants de la terra
escampant melodías á doll!
melodías que apar remorejín
en las auras que vagan pel bosch.
Oh! cansons be 'n sou prou de xamosas
tant si 'l ritme es pausat ó alegroy:
al sentir vos:ras bellas tonadas
tot somriu y 's revifan los cors!

En lo camp la gentil pastoreta;
la velleta en lo rústech ascó;
en la platxa la gent pescadora,
y en la farga l' obrer de bras fort...
si n' han tret de corrandas alegres
de follías y gayas cansons!
Pel que admira la rica natura
quan s' enjoya ab las aus y las flors;
pel qué guarda la fé veneranda

que conforta y 'ns dona consol;
pel qu' estima á sa patria afligida
tant si es presa com no de traydors...
las cançons populars son lo bálсам
minvador de las penas del mon;
son com notas del cel devalladas,
perque 'ls pobles mantingan millor
llurs costums, las més puras y nobles,
antichs usos y llurs tradicions;
son la mel que dolseja en los llavis
quan s' entonan ab plany ó ab fervor.
Ab la llengua, qu' es vida del poble
engeudrada al va-y-vé del bressol
lo sagell estampat de la patria,
mostran sempre galanas pel mon:
que lluny d' ella, patint d' anyoransa,
si un se troba per trisa dissort
las cançons de sa terra l' esplayan
remembrantli d' un temps lo millor
com prodigi que apar li rebrotin
jorns felissos prenyats d' il·lusions...
Oh! cançons be 'n sou prou de xamosas
tant si 'l ritme es pausat ó alegroy:
al sentir vostras bellas tonadas
tot somriu y 's revifan los cors!

Catalunya ma patria amorosa,
pots mostrar ta corona pel mon,
que tos fills ab afany t' han teixida
al compás de melosas cançons.
Si anyorantse una tendra donzella
en lo peu del nevat Canigó,
sas montanyas que té regaladas
li han ofert un festiu rossinyol.
Tres ninetas, que ab ánsia n' esperan
l' arribada de llurs aymadors
retornant victoriosos ab joyas
que 'n la guerra guanyá llur valor.
D' un marxant, que 'n tenia una filla,

d' honradesa perduda pel llot,
 que *donzella* no n' es se li canta
 ab passadas de la *virondó*.
 Per Nadal, celebrant la naixensa
 de divina floreta d' amor
 d' una *rosa fecunda y poncella*
 á Jesús se li entonan llahors.
 Y per fi, si oprimida la patria
 forta guerra s' ha alsat sens perdó
 no han mancat en los cants de la terra
 ab la *fals* los fornits *segadors*.
 Y montanyas y prats y riberas,
 son fresch ayre donáren a doll,
 com á posta per' que 's mantinguessin
 en los cors de las generacions.
 Oh! cançons be 'n sou prou de xamosas,
 tant si 'l ritme es pausat ó alegroy:
 al sentir vostras bellas tonadas
 tot somriu y 's revifan los cors!

Benhaurada siau á tot' hora
 ocupant vostre solí d' honor;
 feu enrrera al odiós flamenquisme:
 déuli en ayguas del Ebre la mort.
 Puntejant la escayenta sardana
 aixampleu més y més vostre vol,
 fins que arribi als confins de la patria
 y dels cants lluny se senti 'l ressó.
 Lo qui gosí ab cinisme trencarla
 vulga Deu emportársel per bort
 que mala herba, quan es xucladora,
 tot pagés prou l' arrenca de cop.
 Res temeu, que los fills que us aclaman
 l' honra volen servarvos per tot
 ja que sempre heu sigut lluhidoras,
 de la Fé, de la Patria y l' Amor.
 Mots hermosos que tant m' ubriagan
 que al sentirlos cantá ab accent dols
 al finir los instants de ma vida

moriría rublert de consol.
Oh! cansons be 'n sou prou de xamosas
tant si 'l ritme es pausat ó alegroy:
al sentir vostras bellas tonadas
tot somriu y 's revifan los cors!

FRANCISCO FLOS Y CALCAT

CAPVESPRE

Lo sol, en mars de foch, se 'n va á la posta,
la nit ab son mantell d' estels s' acosta
empenyentlo suau cap á ponent;
l'astre, amorós, no sab deixar la terra,
mes vencentlo la fosca en curta guerra
se tenyeix de viola 'l firmament.

En lo bosch, prop lo niu, l' aucellet canta,
sa veu ja ha fet sentir l' hermita santa
als fidels congregant á la oració;
las floretas del camp son totas closas
solzament las fontanas harmoniosas
segueixen llur monótona cansó.

Y quan tot s'ha adormit, quan ja lo dia
per los mons d' occident va fent sa via
la lluna ab magestat se va aixecant:
com reyna presideix son gran imperi...
En eix disch argentat, plé de misteri,
quánts cors, entre sospirs, s' hi cercarán!..

ANGEL CAMPS Y SOLÁ

IDEAL

A UN ARTISTA

Al apareixe, hermosa y riallera
invocada per vostra fantasía,
allá en la soletat de vostra celda,
quántas vegadas no l'hauréu ja vista!

¡Qué hermosa es! La figura encisadora,
envolta com per glassa transparenta,
veure deixant la esplendorosa forma,
inmillorable, puríssima, perfecta.

Desflocada la rossa cabellera
al entorn de sos brassos y sa espatlla,
donant encís á la superba testa,
y esclat de rosa á lo seu pit y cara

Entreoberta la gentil boqueta,
de llavis rojos que á lo bes convidan,
y al dols somriure adivinarshi sembla,
dos rengleras iguals de perlas finas.

Dels seus ulls de cel hont dos sols lluhèn,
amorosa mirada en vos reposa,
y al recullirla vostres ulls, traslluhèn,
que fins al fons vostr' ànima ha conmosa.

Llavors ella acostantse á vostra orella,
quinas dolsas paraulas hi murmura!
aboca lo seu cor sense reserva,
y lo flam de sa pensa en vos fulgura.

Y de la nit, en la quieta calma,
quan la natura está dormint tranquila,
va rellicant sa pensa enamorada
dins vostra pensa genial d' artista.

bellíssimas ideas, que, engrandintse
y agafant nous colors, resplandors novas,
contemplará lo mon embadalintse,
rublint lo vostre nom de glories novas.

EM'LI TARRÉ

L' EMIGRANT

I

Las amplas velas va inflant l'oratje...

Adeu ma platja.

Ja ma caseta

sols será hostatje

de l'aureneta

quan al niu torni del any passat

y á sa parella,

dalt la finestra tancada y vella,

la historia conti d' un emigrat

qu' un jorn, anátsen, va fer com ella,

mes que com ella no ha pas tornat.

En sas voladas,

passant plegadas

prop del vert sálzer del cementiri

que de mos pares vetlla lo son,

á sa companya, l' aucella amiga

potser li diga

qu' en l' hora trista del sol que 's pon,

volant en alas d'aymant desvari
l'ànima meva vindrà á cercarhi
ombra més dolsa que la del mon.

De sort ó angunias temps que m'espera
d'amargor deixa tindrà á la fi:
Si al mon fills poso, terra estrangera
será sa pátria sempre per mí...

• • • • •
La blava volta miro aixamplarse.
Lo cor m'ofega de plom un pes.
La mar me sembla més gran tornar-se...
¡Adeu ma patria per sempre més!

II

Lo cel va enfosquint-se.
S'aosta la nit.

Lo barco se gronxa
sobre 'l blavós llit.

Un vol de gavinas
s'allunya xisclant.
Las onadas fugen...
fugen rondinant.

Van cap á la platja...
¡Quí hi pogués tornar!
¿Torná'... á la miseria...
deserta ma llar?

¡Avant! Avant sempre!
Ja n'hi ha prou de plor.
Lo cor allà 'l deixo...
¿Per qué 'l vull ja 'l cor?

JOSEPH M.ª COLL y RODÈS

A LA INDUSTRIA

Ton gení poderós devallá un dia
á despertar los pobles de la terra
per sembrarhi la pau y l' alegría
fent allunyar lo monstre de la guerra.

Aixís vas dir als homes ab fe pura:

—Desperteu del letargi que vos postra;
sou reys de lo creat; vostra es Natura;
la terra que petjeu es tota vostra.

Llenseu lo ceptre de la forsa humana,
qu' en ell no hi resideix vostra potencia;
cenyiuos la corona sobirana
del enginy, del saber y de la ciencia.

Eixos diamants de cayres lluminosos
esbargirán las ombras tenebrosas,
mostrantvos ab sos raigs esplendorosos
las vías del progrés gentils y hermosas.

Veniu á mí: jo la coneix la via
que du á la pau y allunya de la guerra;
veniu á mí: jo us serviré de guia
per conquistar lo regne de la terra.—

Com encisats los homes t' escoltaren,
á ta veu amorosa se rendiren,
á ton entorn joyosos s' aplegaren
y tas petjadas ab pas ferm seguiren.

* * *

De la pell de moltó que 'ls abrigava
los flochs vas arrencar de llana fina;
si 'l filarla y 'l teixirla 'ls conturbava,
los mostravas l' aranya en sa trenyina.

En la tasca gentil del pobre insecte
los homes aprengueren ab fe pura
á estudiar tota causa y tot efecte
en lo llibre esplendent de la Natura.

La boyra del misteri 's feya enrera
mostrant un mon que sens parar treballa;
entre 'l fullám enterch de la morera
un cuch hi fabricava sa mortalla.

Aquell rústich capoll d' entre la fulla,
d' un insecte ruhí mortalla freda,
era 'l niu que portava en sa despulla
la fibra delicada de la seda.

La planta que 's resseca sens florida
lo llinet y lo cánem los mostrava,
y l' espiga del cart, tan aborrida,
polidora gentil se 'ls hi tornava.

Estudia ab fe la Creació viva,
la vida extrau de la materia morta,
y cada enginy que pel treball inventa
un nou enginy á sa memoria porta.

Febrós y ardit la màquina combina
fins que li oposa resistència dura;
ja es un monstre de ferro que 'l domina
y las forsas li abat y l'afretura.

Cerca ab da'é energías ignoradas
y á lluytar ab la màquina s'apresta;
enlayra duas palas encreuhadas
y la forsa del vent esclava resta.

Del riu que brama en sa corrent furiosa
detura 'l curs y lo poder domina;
aixeca son nivell en la resclosa
y l'etjega demunt de la turbina.

En lo fons de la terra lo minayre
arrenca lo carbó de las pedreras,
lo bull de l'aygua 's converteix en ayre
y gemega 'l vapor de las calderas.

A sos combats la fàbrica retrona,
la resistència á son poder s'aterra
y son esclat potent al home dona
alas pera volar per mar y terra.

Avant, Humanitat! L'Indústria 't guí
ab la Ciència sublim agermanada;
no la deixis jamay; segueix sa via
y arribarás al cim en ta volada.

Deu te somriu marcantne tas victorias
ab lo segell de sa bondat divina,
y, honorant tas conquestas y tas glorias,
ab la claror del llamp las ilumina.

• •

Allí hont un dia lo castell s'alsava
fumeja avuy la xemeneya noble,
y allí hont lo crit de guerra ressonava
las glorias del treball hi canta 'l poble.

La bestia humana ha mort: de sa miseria
s' aixeca avuy per sempre redimida,
y domina 'l poder de la materia
del saber la guspira benehida.

Lo mon renaix, y las nacions estranyas
en dols concert ab ver amor se cridan;
per encaixar foradan las montanyas
y á pacíficas lluytas se convidan.

Abrassantse ab amor y ab fe sencera
l' óscul de pau y d' amistat se donan,
y á l' industria que als pobles regenera
himne d' amor ab gratitut entonan.

MANUEL RIBOT Y SERRA

L' ESPELLONADA

GRACIAS á Deu, que n' estava ja ben empaltrahit!
—¡Fins m' he arriuat á creure que sempre més espellonaríam.

—¡Tafoix! ¿Y per qué?

—¡Calla tú! ¡Es que li sab greu á n' aquesta!

—¡Oydá! Com no podrá seure tant sovintot al costat d' en Jan.

—¡Cla, cla, cla!—esclafí la mossa guinyant á n' en Janot que 'l tenia al costat.—¿Reparas? La tramontana tira y fa bufaruts; apártat, déixala passar que tot ho ajoca. ¡Je, je, je!... ¡Isidro, esteu de bon día! ¿Qué heu somniat la dona á nit passada?

La riallada fou general.

Eran una trentena entre homes y donas. Feya deu nits que treballavan desde las set fins á las onze, al menos, espallonant.

De vegadas la conversa animada que sostenían se paralísava per moments y allavors no més se sentia la fressa del matxocament de las tullas brutas de la primera clova, quinas eran llensadas á un piló que 's formava darrera 'ls treballadors; y 'l

errrech estrany que feyan las espigas arregladas quan ab los pellons nets girats al revés queyan en la grossa balsera que s'anava fent cada nit en un recó del graner.

Aquest era gran, molt gran, de casa rica, de las més ricas de la rodalia. A ca 'n Puig de Vall, un quart lluny d'Olot, lo casal més respectat de la encontrada.

Allá no hi faltava res més que gent pera espellonar.

Com cullían tant grà, los masovers no podían donar l'abast y per aixó 's llogavan los pagesos dels voltants, quins, junts ab las noyas y criadas dels demés masos, anavan á passar aquellas vuyt ó més nits rihent y bogejant, al mateix temps que feyan feyna, perque la gent del camp enrahona y treballa, canta y pensa que ha de menjar.

Aquest any la cullita havia sigut grossassa. ¡Deu n' hi dó! Per aixó n' hi treballavan tants d'espellonadors. Per aixó estavan de broma, perque quan n' hi ha pels camps n' hi ha pels sants, y per aixó sempre algú pagava la festa.

Pero avuy era una conjura. Ellas no podían respirar. Una sola mirada ja era contrassenya; lo més petit moviment portava intenció. ¡Ja calía que estessen alerta!

Si reyan... ¡ay, ay! Si enrahonavan... ¡vaja!... tothom sabia per qué... Era per *ell* y sobretot la Marió que tenia en Jan sentat frech á frech.

En quan á aquestos dos, pel poble 's deya que... sí, d'allonsas .. al darrera de la espellonada havían agafat un mal que si 'l rector no hi posava remey ab un esbargiment de *sal pacé*, se migrarían més que una capsa de *batanoro* corsecada de *carbó*...

—Tu ves riguent... Mentrestant...

—¡Qué!

—*Pa res*. Una casa més llogada, feyna pel fuster que farà a caixa de nuvia, mal-de-caps per en Janás.

—¿Jo?—digué ell, l'aludit, llensant una espiga á la balsera.

—No, tu; en Jan. ¿Lo coneixes?

—¡Qué diablís! ves si sería ell—digué un ab mofa.

—Ja ho sabém, home—afegí un altre.

—Fins ne te d'arreconats. ¿Fa, noya?

—Tú que ho dius ho deus sebre—respongué ella agafant una espiga per desfullar.

—Be t' ho dirá prou—afegí 'l vell—en Sidrot.—Y ho deya

com si li sabés á recansa no poguer trobarse com aquells dos, y, sens entalayársen ab repatania, esparracá los pallons d' una espiga grossa que estava desfullant.

—Sembla que no vos agrada...

—¡Ja, ja, ja!

Lo vell agafá un altra espiga.

La Marió rihent y fent l' ullet continuá:

—¿Penseu que no ho sé?... ¡Va demanar la Rossa del hostal de la *Arengada* y li va donar rabaquet!...

—¡Entramaliadassa!—cridá 'l vell tirantli la espiga que passá á escallinpantas de las orellas d' ella.

Aquesta escabullí 'l cap y... ala.

—¡Qué 'n váreu ser de gamarús! ¿No veyeu que es massa aprop de vila y aquellas? ...

—¡Veyám, digas!

—No volen vells.

—¡Si no callas!...—y li amenassava un altra espiga.

Tots cridaren que no la tirés volguent fer callar á la Marió.

—Perque comensa—respongué ella.

—Tú 'l fas enfadar.

—Y li dius vell.

—¡Com que ho es! ¡Tot li penja com las gargamellas d'un pollastre.

—¡Qué dius!

—¡Ben net!

—¡Hey!

—¡No!

—¡Fora!

—¡¡¡Alto!!!

—Tú, porta la porrona.

—Aixó, aixó, sí, vinga.

—Teniu avi, beheu.

Aixís comensava aquella nit. Era la última. Tots estavan de blaga. Tot eran enquimeradas per l' estil que 'l vi remullava, puig l' amo 'ls hi havia promés que tan com treballarían los hi tindria un porró de vi, posat al mitj del rotllo. Y ho va cumplir.

Després... ¡ma! després... lo ressopó final que molts no pahirían ab regularitat.

Y anavan espellonant.

A voltas las xarramencas se feyan encomanadissas; ni uns ni altres s'entenían y cridavan y baladrejavan sens pògurse avenir. Tan aviat enrahonavan tots, com quatre ó cinch, com dos, com un sol, com cap, mentres ab pressa desfullavan las panotxas que quedavan esprimatxadas y netas dels pellons bruts, quins anavan engrandint lo piló que creixía darrera los espellonadors.

Tot aquest cuadro, en moviment animat, que feya olor de clavell bosquetá, rebía la llum d' una llumanera de quatre blens penjada al sostre, que sovint hi havían d' afegir oli perque llur intensitat mimbava y esmortuhía 'l color que tot alló tenía. En aquestos moments d' indicisió, á més d' esfumarse tots los detalls, las ombras s' allargavan, engrandiníse; al revés de quan la llumanera estava plena y 'l moquis dels blens tallat. Llavors los colors s' animavan, los espellonayres se veyan vigorosos, los detalls se dibuixavan ab més precisió y las ombras prenían doble forsa, donant relleu á las figuras tocadas per aquella llum que tremolava marejada per una corrent d' ayre que entrava per una escletxa del teulat. Y aixó feya que á voltas las ombras se belluguessen ab tanta tremolor, que las espigas bonas, al brandar enlayre cap al piló, se dibuixesen en la paret sicsegantas y bellugadissas com la lluentor de las estrellas al firmament.

—¡Ah, Sidro! ¡caratsus! ¡Qui havia de dir que vos volguesseu casar.

—¡Tórnahi!—va refunfunyar lo vell com si's dongués basqueig perque alló s' havia sabut.—¡Aquesta ray! Te 'l blat en herm.

—Sí—contesta ella—y creix.

—Be, dona, no xarneguis tan, que si esbotso alló del Pitetey...—afegí 'l vell ab despit.

La colla esclafí á riure y la Marió, no perdent la serenitat per més que li pugés una glopada de sanch á las galtas, volgué escorre 'l bulto y contestá:—Bona pessa si fos de regadiu. Vos y ell ab un vestit de dona semblariau tap y carbassa. ¡Tala s' hi fá que sigui mascle!

—Ja dura massa aixó; n' hem de cantar una.

—Te rahó en Jeroni.

—Jo 't flich, çavuy que es l' últim dia no 'n cantaríam cap?

—¡Avuy més que may!

—[Au, donchs!

—¡Vinga!

—¡Somhi!

A la plassa hi ha balladas;

mare deixéumhi anar,

jo que som tan boniqueta

ballador no 'm faltarà.

Flor de lliri, clavell, violeta,

ton amor m' ha de matar.

Y homes y donas se posaren á cantar, treballant ab més dalit.

A la primera bal.ada,

ballador ja va trobar;

á la segona ballada

sa mare la 'n va cridar.

Flor de lliri, clavell, violeta,

ton amor m' ha de matar.

—¡Passa regal!

—¡Vóltala *per assí!*

—¡La roja, la roja, la roja!...—cridá 'l vell ensenyant una espiga vermella com cel de posta (1).

—¡Malviatje lo dimoni de Setcasas!

—Llamp de Sidro quina sort teniu.

—Ja van tres dias que la troba.

—¡Aixís trobessiu dona!

—Vaja, no hi torném pas.

—¡Vinga!

—Puja, puja, Catarina,

que ton pare 't vol pegar.

—No 'm pegará pas lo pare,

(1) Es costum de que quan s' espellona, si un espellonayre troba una espiga vermella, que no solen abundar, plegui l'afortunat, encara que sigui al comensar y guanya lo mateix.

ja tinch qui l' en guardaré.
 Flor de lliri, clavell, violeta,
 ton amor m' ha de matar.

—*¡Mascarda, vina per assí! ¡¡¡Passa!!!*—

En Sidrot carregá la pipa. La Marió reya al veure que 'l vell no podía encendre 'l misto d' esca que rascava ab l' unglá del dit grós. Pero al fí l' encengué, lo posá demunt lo tabaco, pipá duas vegadas, després pitjá 'l foch ab lo dit, torná á pipar contrayent tots los muscals de la cara, llensá una glopada de fum blavench que 's cargolá al voltant de la llumanera y després desaparegué esvahit, y,—jau, noys que va bel!—

—Puja, puja, Catarina.
 'l caball nos emportará;
 no tinguís por de ton pare
 que ni tantsols ho veurá.
 Flor de lliri, clavell, violeta,
 ton amor m' ha de matar.

—*¡Oxque!*

—*¡Tómbala, Quimal!*

—*¡Uuuu!...*—*críclaren alguns en veu de falset.*

En aquell moment entrá la criada del mas ab un cabassó de figas secas, que deixá, entornánten toisequit.

Lo piló d' espigas en brut ja s' acabava.

—*¡Tíva, Quim!*

—*¡Au, que dona ayre!*

—*Perque no 't vegi la cara
 la barretina 't tepará
 si aquesta no hi abasta
 lo gambeto ja ho farà.*

Flor de lliri, clavell violeta,
 ton amor m' ha de matar.

—*Correu, que s' acaban.*—

Efectivament. Ja se 'n veyan pocas y ab l' ayre de la cansó las destullavan que era un be de Deu.

Duas criadas entraren, l' una ab cistell plé d' avellanas, l' altra ab duas plataradas de seba y olivas. Lo senyor amo també comparegué ab dos porrons plens de vi, que vessava pel tot prim á cada moviment del portador.

- Aixó convé: don Ramón ho entén; porta lo millor.
 —¡Viva 'l senyor amo!—cridaren alguns.
 —¡Que s' hi torni!—cridaren altres.
 —Que s' hi torni.

Si 'l gambeto no hi abasta
 lo meu amor ho farà.
 Puja, puja, Catarina,
 que ton pare 't vol casar.
 —«No 'm casará lo meu pare,
 casadeta som temps ha»—

- Ja he acabat jo.
 —Jo també.
 —Jo tot just.
 La major part s' aixecaren.
 —¿Y aquestas?
 —Tocan á la Marió—va dir lo vell.
 —¡Cá! ¡Aixó ray! ¡Potser si 'm faríau la reconsagrada!
 —¡Ja, ja, ja!
 —Y donchs, ¿qué 'n farém?
 —Que se las menjí ell.
 —N' hi hagués una pera cada un... pero ¡cuatre!
 —Calléu—saltá la mossa:—lliguémlas y 'n farém una corona per en Sidro, ¿fa?
 —¡Grandíssima patrel'la!
 —Sí, sí.
 —Ja está dit.—

Y 'l pobre vell no tingué més remey que deixarse posar corona d' espigas, pero primer volgué encendre 'l pipot. Després la Marió, la Rosiu y en Jan, á pes de brassos lo portaren al cim de tot de la balsera y allá 's quedá sentat fumant, com una caricatura de Baco presidint una bacanal. Entre tant, mentres los demás treballadors s' havían aixecat y seguían la bromada del vell, las criadas entravan ab més platos d' enciám, ab pá, y més porrons que anavan posant allá al mitj tot ben distribuït y aparellat. Alguns apilonavan espigas, altres mocavan los blens que ja feyan bolets y tots preñian part en la gatzara que's feya del Sidrot, quin, un punt fou assegut, la seva posició feu esclatar á tots una riallada de *dobla de cua-*

tre. Los joves se posaren á picar de mans seguintlos després tothom cantant.

Lo meu pare quan llauraba
feya aixís,
feya aixís;
se 'n donava un cop al pit
y se 'n girava.
Travalléu, treballéu,
que la cibada cullireu;
travalléu, treballéu,
que la cibada cullireu.

Lo vell reya ab cara de bon home perque pensava que al fi alló no era més que una especie de veneració á la vellesa y en son riure s' hi dibuixava quelcóm indeixifrible, una expressió singular... de pena y compassió. Recordava qu' ell també havia sigut jove y havia estat alegroy com aquells que avuy li feyan pagar la festa y que demá 's trobarían com ell.

—¡Au, que 's corca!—

Deixaren de picar de mans; la cansó s' acabá y tots van asséures fent lo mateix rotllo que avans, y en Jan y la Marió portaren al vell á cap de taula, es á dir, sota la finestra grossa del graner.

Y comensá l' ápat.

Lo cabás de figas en un moment quedá vuyt. Per instants quedá restablert lo silenci; tots menjavan de gana. Pero un demaná 'l porró y 's torná á animar la cosa.

—Acosta l' enciám, noya.

—Té, golafre, sembla no hi siguis á temps.

—Ni la Truja del Esparch menja miés.

—Com que vos heu acabat las figas, llaminerassus.

—¡Batua la cabra! Tú n' has menjat més que ningú.

—Se n' ha ficat un grapat á la barretina 'l *ressacotut*.

—Y no diu rés, mireu com se cala l' enciám! Sembla una arpella!

—Qui tingui mal-de cap que vagi á Banyolas, que diu que 'ls compran—respongué llavors l' aludit ab la boca plena. Vinga 'l porró.

—¡Té! ¡Je, je, je! ¡Are 'l demana!

—¿Y l' altre?

—Tampoch n' hi ha.

—¡Rosiu! y doncas... qu' hem de pujar la paret seca!

La mossa marxá tornant prest ab los dos porrons plens á curuil.

—¡Ah, ah!—Y desseguida comensaren á passar del un al altre sens deixari's reposar.

—¡Atx! Aquest sigui 'l nostre purgatori.

—¿Y vos, vell?

—¡Tens rahó! ¡Sidrot, hauréu de veure!—va dir la Marió.

—¡Cá, fa garnotas!

—¡L' aygua, aixó!

—Be, 'l vi fa tótils, que saltan més.

—No pas aquest. Es de confiansa, ¡alsa! beheu.

—No, no.

—Sí.—

Tots l' atíaren á beure y la Marió li doná la porrona que'l vell prengué, bebent molt poch. Aixó no plagué als treballadors y s' encengué un avalot de la *rehira*. Si l' un cridava l' altre més. Volían ferli badar la boca berque la Marió li aboqués lo tot á bell raig. Nos' entenían y 'l guirigay creixía y ho hauría fet més si no es l' amo que entrá ab unas ampollas de vi ranci que va dir serían per postres. Pero la broma continuá ab més picardía que may, més expansiva, alegre y lliure, forsa lliure. Los porrons omplerts de nou ja feyan só de vidre sol. De figa no se 'n veyá cap, d' avellanas no més que clovas y 'l pá s' aprofitava ab los últims talls de seba que quedavan y 'l such de l' enciám. Encara 's van tornar omplir los porrons, encara la Rosiu porta més pá, encara haurían menjat més pero tot era acabat. No quedava sino un xich d' oli á la plata del enciám que una dotzena de mans se cuydaren de ferlo fonedís ab pá, que de tant fort que li apretavan s' engrunava y l' havían de menjar á grapats. Alguns s' aixecaren ja més animats que may, lo que feya que las noyas xisclessin al véures perseguidas sens compassió. Volían donar la *váca* al vell, pero aquest una mica aixeribit perque la Marió lográ ferlo beure més, contraguent los muscles de la cara com un sátiro y ab l' autoritat que li donava aquella corona d' espigas y pellons, lográ ab manyaguerías ferlos desistir del empenyo en que tots s' havían posat, pero no arribá á convéncels

de que altra vegada se 'l carreguessin á coll-bé uns quants y 'l passejessin pel graner cantant y picant de mans.

A na 'ls vells una cadira,
ab los pobres mansuetut;
sens pobres, richs no hi hauria
sens vells fora joventut.

Lo Sidro, empresonat com estava ab tota la pena, prová de treures la pipa de la butxaca; pero las batzegadas li feren caure de las mans y volguentla escopsar se tombá de costellas desequilibrant als que 'l portavan, que també caygueren fent tots plegats un matxocament de cossos del que 'n sortiren crits, xisclets, grossas rialladas y promogué fort picament de mans dels que seguían al taberacle de carn humana que s'enfonzá. Un, ab una cossa, trencá un porró, l'altre ficá las mans la cassola que 's mitjpartí, una noya trencá dos plats, y una espiga, que ningú va saber d'hont vingué, topá ab la llumanera apagant dos blens.

—¡Llum! ¡llum!—cridaren tots.

Y las noyas xisclejavan: los fadrins reyan y cridavan perseguintlas; ellas s'arresseravan pels recons, queyan rebregant-se y las espigas de la balsera rodolavan fent entrebancar á tothom. Los blens se tornaren á encendre, las criadas comensaren á treure 'ls porrons, platos y cistells junt ab las ampollas que quedaren ben escuradas. Tots suavan afexugats y 'l bau que omplenava la estancia los feu obrir las finestras y llavors entrá una ratxada de vent que purificá l'ayre y feya voleyar los cabells suhats de los mossas qu'estavan rojas com magranas esbadelladas y pantejavan sospirant de fadiga y mareig. La llumanera brandava encare de la sotragada de la espiga y 'ls cremalls fugían del vent ajeyentse demunt lo ble casi apagat per la forsa del ayre, lo que feya que tots, homes y donas y demás, oscilessin di nsun ambient pampelluguejador com la llum d'una esperma de ble gastat. Llavors, cansats los espellonadors de bojejar, se prepararen pera ballar lo contrapás llarch, y tots agafats de las mans fent una llarga currua on dulejant com una serp, comensaren á saltar ensopegant per totarreu ab espigas y pellons, cantant:

Dreta. Pecador tingas esmena;

Esquerra. Tingas dolor del Redemptor sempre, etc.

E. Universal, Deu Eternal, quina fou la vostra paciència.

—Ja 'n va tenir; perquè á mí se m' acaba. ¡Quin suhar!

—No féssiu lo boig. Quan se balla no 's pensa en res més que comptar.

—¡Pa! ¡au! no trenquem[are].—

Los uns cantaven la dreta, altres la esquerra, los primers ab veu prima é hi prenián part las noyas; los llarchs los feyan los baixos ab veu gran y pausada com só d' orga y allargavan las notas fins á perdre 'l respir...

—Cantar y ballar no don pas alegría.

—Ja suharém lo vi.

—¡Y tal!

—¿Ha de durar gayre aixó?

—Calleu y respecteu lo cant de la terra.—

Primer tots ballavan ab seny, acompassadament, repuntejant sobretot los homes que feyan bellugar las camas ab destresa y las dominavan ab enteniment.

Dreta. Parlant ab la Judea.

Esquerra. Causa no li trobo, Pilat los deya.

Al últim la cosa va perdre. La serietat no hi escavía. Havían de riure, d'enrahonar, cridar, saltar y fer lo boig: així desbarataren la cadena que 's movía desequilibradament. Ja no era contrapás, sino una barreja de salts mal donats, una confusió de repunteigs, una dansa esbojarrada, porque tot-hom campava per hont li donava la gana picant de peus com si haguessin d' esquerdar l' empostissat. Y voltavan depressa, ribent y cridant fins que per últim, com si á tots los hagués tocat un resort, feren un salt donant un cop de talons que feu retronir la casa y s' ajupiren uns moments pera cridar fort.

—!Uuumm! que resultá un crit fantástich, una barreja de veus en una sola estranya y esgarritant que s' allargá com las ondulacions d' un diapassó bruixot.

—¡Vóltala!

—¡Passa!

—¿Y 'l vell?

—Probre home! Entussiasmat volgué pendre part activa en aquell esbojarrament y de poch no cau perdent la pipa que estrenyía fort ab las dents lo que 'l privava de cantar, pero

picava de peus y 's retorcía saltant agafat á la Marió que no 'l deixá fins á la porta del carrer y encara porque ella se n' aná ab en Jan que cada nit l'acompanyava fins á casa seva fentli promesa formal de que per la vinenta espellonada serían catts.

Y ella s' adormí somiant ab ell, ell ab ella y tots dos se rebejavan per un ambient místeriós embaumat de flayres d'oren-ga y romaní, de margaridetas y clavells de pastor, de caps-blaus y rosas bordas; de totes las olors del camp, de tots los perfums de montanya... y 'l vell... en Sidrot... també s' ador-mí... pero sos somnis li recordaren cosas que ja havían pas-sat... uns temps que no tornarian... y veyia molias espellona-das... encara més alegras que la d'aquest any... com la... que... Si. . ell... també festejava... també... tenia... vint... anys... també... esti... Res .. en aquest mon no s' hi pot ser duas vegadas... Ja 's tornarian... vells... també...

J. BERGA y BOADA

ESTIUENCA

(A MON ESTIMAT COSÍ EN LLUÍS CARLES VIADA Y LLUCH)

Las vostras cosas pláume de sentirlas:
idilis son que l'ánima endolseixen.

Las mevas, enutjosas, ¿per qué dirilas?

Ni tinch feriat, ni á los travalls que deixan
més placenter fatich puch dedicarme
ab lo temps y atenció que requereixen.

..... Si ets bon rimayre
com gentil prosador, ¿la Poesía
per qué 't lliga las mans si 'l cor t' enlayra?
¿De poeta la sanch, la fantasia,
lo llenguatje no tens? Donchs ¿qué 't detura?
vina ab ta musa á avergonyir la mia.

(Lletras del demunt dit cosí).

Puig que en vers vols mas lletres y no en prosa,
encara que per mí no s' hagi feta
la deu d' inspiració que 'l geni gosa,
per compláuret tan sols seré poeta.

No 'm retreguis llenguatje, ni nissaga,
qu' altre virtut me manca més perfecta.

Si poeta jo fos, la hermosa maga
que d' aqueix mont habita las foscurias,
ni un moment me deixara estar en vaga,<
fentme sentir la veu de sas boscurias,
lo geganí ressó de las ventadas,
del rossinyol las célicas canturias,

la seguida remor de las onadas
y 'l murmuri solemne y l' armonía
ab que 's parlan las valls enamoradas.

No cerquis, donchs, en mí la poesia:
jo 't cantaré ab lo cor lo que contempli,
no ab enlayrada y rica fantasía.

• • • • •
¡Oh, qué gran m' apareix are aquest temple,
fet de turons gegants, ple d' hermosura,
del poder divinal mágich exemple!

Lo mitjdía d' estiu, per l' ample altura,
per sots y valls s' ajeu ab calma inmensa;
en raigs de plata y foch cau la llum pura
d' un sol de gloria, enterbolint ma pensa;
ensopit queda tot, y dorm la terra
somni pesat de xafagor intensa.

Lo bosch espés que puja fins la serra,
com congesta de molsa atapahida
que á las vessants lliscants arreu s' aferra,
calla també, y lo ritme de la vida
sembla sospés sota la blava volta,
en eixa hora que á l' ánima convida
á pensar lo misteri que la envolta,
y en que, bebent la pau que l' assossega,
la terra sols la veu de Deu escolta.

Lo treball ha cessat; finí la sega,
y mostra al sol la era enrajolada
l' àmbit lluhent, sens garbas y sens brega.

La parella de bous desenfeyna ta,
ab lent babeig recorre las aubagas,
perduda en l' ample espay sa humida ullada.

Baixant per la roureda y per las vagas,
mostra 'l curriol sa via solitaria
vorejada d' arbosos y argelagas;
y més repós encara en la llunyaria
hont montanyas y núvols se confonen,
deixatats en boyrosa lluminaria.

Lo infinit y 'l repós talment se fonen,
qu' en un místich no ser l' ánima 's banya
com esprit á qui 'ls senys tots abandonan.

Mes allí cap al tart, per forma estranya,
en aqueixas alturas gegantinas
tot cambía de sopte; y plans, montanya,
desvetllan ab sas notas argentinas,
primé 'ls aucells, després los vents que udolan
plens de frescors y aromas llevantinas.

Las esqueixadas boyras s' agombolan
al cim aspriu del mont, y res-egueixen,
com fumerals d' encens qu' arreu s' envolana,
las vessants, y en son si se desvaneixen.
Una remor inmensa, bramadora,
que 'l rocám y las timbas repeteixen,
ja s' aixeca ó s' allunya moridora,
y endinsantse del bosch per la espessura,
sas fortas brancas blinca triomfadora.

Es lo mateix oreig que dols murmura
al matí, á cau d' orella, mitj perdudas
veus y recorts de jorns de més ventura.

De l' ardent mitjdiada las veus mudas
y la onada de vent qu' ara desperta
valls y alturas al sol avans retudas,
aquí tot parla al cor que viu alerta,
tot li recorda cosas anyoradas,
tot li mostra del cel la via oberta.

Y á la llum d' aquest sol adeleradas
veig com viuhén las vilas miserables,
de l' ambició sentint las sotragadas.

y atiadas per odis espantables;
y en mitj d' eixa maror tan aborrida
te veig bregant ab forsas incansables.

Mes ¡ay! per ma dissort, prompte á eixa vida
qu' en fils d' or d' ilusions dolça 's desfeya
haig de donar la trista despedida:

ja de la vida esclau, ab sa llureya
mon cos me vestiré, com lo qui alena
al baf impur de negra xameneya!

¡A abdosos la maror ja se 'ns enmena!
Ja plegats no podrém del fresch Montnegre
trepitjar la enlayrada y aspra esquena;
coneixer no podrás lo trist Gorch Negre;

ni saludar la verda Columberta,
ni nostre niu de pau, que mostra alegre
als raigs del sol sa cara descoberta,
al esqueix de pregona fondalada,
per arbres tropicals sempre coberta.

Mes tornarà l'estiu; en la enramada
refilarà l'aucell; la fantasía,
com pensívola verge enamorada

que ab los batechs d'un cor tantsols somía,
de mons, boscos y valls y flors y onas
nos retraurà 'ls secrets de poesía;

y á l'augusta cansó que per estonas
alsan al cel en himnes d'esperansa,
juntarém nostras veus ab anyoransa,
com sospirs de dos ánimas bessonas.

ANTONI RUBIÓ Y LLUCH

LO RESTABLIMENT DEL US DE LA BARRETINA

ALS PRESIDENTS DE LAS ASSOCIACIONS REGIONALISTAS

HERMOSÍSSIM era l'espectacle que presentava 'l Passeig de Gracia entre las dotze y la una del matí del diumenge 3o del passat. Un y altre costat d'aquella ampla via estavan rublerts de gent, de la que formavan majoria elegants senyoras y senyoretas, ressaltant entremitj d'aquella generació los pendons de las may prou lloadas societats corals, al voltant dels quals s'agrupavan los simpátichs minyons que las constituheixen, cobert lo cap ab barretina y mostrant al públich alguns d'ells unas safatas que, en un santiamen s'omplían de monedas destinadas á aixugar llàgrimes que tenen per causa las inundacions del darrer mes.

Los grandiosos cants d'en Clavé, las barretinas y las safatas plenas de diners formavan un conjunt que no podia menos de despertar en tot bon catalá que senti en son cor lo calliu del amor patri, una impresió de goig inexplicable, puig aquellas tres cosas simbolisavan altrás tantas cualitats inherents á la nostra gloriosa rassa, l'amor al Art y á la Patria y la Caritat, que ha sigut y es la virtut en que més s'ha distingit lo nostre poble, com ho prova 'l floreixent estat en que 's

troban desde molt antich á Catalunya totas las institucions que tenen per objecte aliviar las miserias materials ó morals.

Aquestas reflexions nos estavam fent, quan las va interrompre la curiositat d'escoltar una animada conversa que sostenían aprop nostre dos joves alemanys que, per son aspecte, semblavan esser *Erziehungreiser*, com anomenan allí als que viatjan per completar, ab la pràctica y la observació, la educació rebuda en las universitats. Després d'elogiar un d'ells la grandiositat dels cants d'en Clavé y l'ajust ab que eran cantats, digué al seu company: *Wie schöne ist die catalanische Mützel! Warum wird sie von jederman nicht täglich getragen?* (¡Qué hermosa es la gorra catalana! ¿Per qué no la usa tothom sempre?) Al sentir formular la afirmació y la pregunta anteriors en la rica llengua en que 'ls eminents Denk y Fastenrath han donat á conèixer en llur il·lustrat país los tressors de las nostras literaturas antiga y moderna, varem sentir creixer d'un modo extraordinari la nostra admiració per aquella prenda del nostre antich trajo y se'ns va ocorre la idea de que calia cridar la atenció de tots los catalanistas pera empendrer la obra de sa restauració.

Desde l'entusiasta regionalista y sabí arqueòlech rossellonés Henry, que en 1850 se planyia de que la insípida gorra anés substituhint á la barretina en las fresquívolas valls del Vallespir y la Cerdanya, fins al genial Mossen Verdaguer, a qui aquest assumpto va inspirar aquellas inmortals estrofes del *barretinayre de Prats de Molló*, no hi ha hagut escriptor catalanista que no hagi insinuat la idea que 'ns ha fet agafar la ploma, pero sempre ha mancat entusiasme pera sa realització. No hi ha idea política ni relligiosa que no tingui 'l seu símbol, que arriba á compenetrarse tant ab ella que 's fan inseparables. Per no citar més que un exemple, tots sabem quins recorts y pensaments desperta en nosaltres la vista d'una creu en la porta d'una casa ó en una tomba. La propaganda dels ideals catalanistas, que compta cada dia ab nous grupos d'adeptes en eixos simpàtics centres *catalans* que 's multipliquen en tota Catalunya, necessita un símbol que l'exteriorisi, que no pot esser altre que la barretina.

¡Quin quadro tan bonich presentarían los nostres carrers y plassas si, arreconant la exòtica, prosàica y lletja gorra negra, cobrissin tots los homes llurs caps ab la típica barretina! ¡Quin

entussiaista *nunc dimittis* entonarian los vells que no han volgut deixarla may, al véurela ressucitar!

No hi ha més: la restauració de la barretina s' imposa y constitueix una obra á la qual tot bon catalá hi ha de contribuir, desde l' industrial recomanantla á sos treballadors, fins al més humil pare de familia acostumat á sos fills á usarla y á veure en ella un símbol dels regeneradors principis regionalistas. ¿Quina associació será la primera en pendre la iniciativa?

BERENGUER DE BELLESGUART

NINÉ

La Niné está malalta, molt malalta, ¿aném á véurela?—'m digué mon amich Brull.

—¿Que sabs hont s' está?

—Prou que ho sé. Lo nom del carrer no 'm ve present ara; mes estich segur de trobarlo. Es pels voltants de Sant Francesch. Ja hi he estat altre cop. No farém lo camí devades. Tira al dret y una mica de coratje, perque es bastant lluny.—

¡Y tant lluny com eral

Ab bona claror varem comensar á caminar, y era á entrada de fosch, que encara no háviam arribat á terme.

Després de giravoltar carrers, ne trobarem un d'estret, molt estret, ab casas altas, rónegas y decantadas per lo temps, amenassant caure demunt nostre.

Varem encendre mistos: la entrada era molt fosca, y després d'atravessar un pati humit y negrench, en Brull me va dir:

—Tinguém en compte no ensopegar, que ara comensa la escala.—

Tota era de fusta, ab los esgrahons bruts, y esmolats per las voras, y á cada quatre replans se trobava un fanalet de vi-

dres entelats y llum esgroguehida. Tal com anavam pujant, los esgrahons eran més alts y tot anava enfosquintse y ofegantse 'l xibarrí del vehinat. Semblava que 'ns allunyessim del mon.

Lo meu company va trucar ab los dits á una porta, després de fixarse en lo número que tenia al demunt.

—Es obert—varen dir desde dintre....

Al véurens, la Niné va alsar lo cap del coixí.

—¡Ah! sou vosaltres!—va dir, y torná á deixar-se caure en lo llit.

—Nosaltres mateixos. Hem sapigut que estás malalta y 't venim á veure. ¿Y donchs, noya, cóm va aixó?

—Malament, ja ho podeu veure...

—Donchs no fas gens de mala cara:—varem dir tots dos alhora pera animarla.

—Prou que 'n faig. Si m' he quedat sols ab los ossos...

—Una pila de dias que no 's pot empassar res y ab prou feynas pren una mica de caldo—va dir una dona que seya á la vora del llit.

—Y sort de vosté, sino ja faria temps que fora al clot. Ara trigaré una mica més. D' aquesta no 'n surto, perque tinch pulmonía... doble.

—Calla, bojota, calla; ets molt poruga.—

Al fí, entre 'l meu amich y jo varem poguer reanimarla y un cop més assossegada 'ns contá detalladament sa malaltia, acabant per esplicarnos una munió de desdixas y miserias.

Los medicaments son molt cars, y als vuyt dias de fer llit ja no tenia la pobreta ni un céntim, y ara per por d' anar al Hospital, anava venent tot lo que tenia, fins lo matalás.

Per distréurela, li parlárem dels amichs, de las bromas que havíam fet tots plegats en altres temps, de las anadas á fora, fent projectes pera quan se posés bona.

La Niné s' anava ensopint poch á poch fins que 's dormí sense adonársen.

A la claror d' una xinxeta ficada en un got mitj plé d' aygua y oli, no sapiguent qué fer ni qué dir, nos miravam aquella cambra plena de bat de malaltia y d' una tristor que trencava 'l cor. Era esquifida á tot serho: haventhi 'l lloch just pera 'l llit y un parell de cadiras. Las parets estavan emblan-

quinadas eb cals que la patina del temps esgroguehía y la humitat descrostava.

Volíam sortir, pero no gosavam. Nos sentíam com clavats allí, subjectes per aquell silenci que imposava y que no sabíam com rompre.

En Brull, esmaperdut, mirava al sostre; jo meditava; la dona que assistía á la malalta dormía de cap al llit...

¡Quin contrast feyan totes duas! La una plena de salut, grossa, de cara sapada, vermella, tenint vida pera vendre; l'altra aprimada, esgroguehida, anántsenhi depressa la poca que tenia. Y al entorn y per demunt de tot, la miseria.

La Niné demaná aygua y, sens descloure 'ls ulls, va beure d'esma la que li vaig donar; y altre cop s'adormí... Silenci... Feya fret y tremolava.

—Anémsen—vaig dir en veu baixa á n' en Brull;—aquí ja som tres los malalts.—

Sortirem sens dir res, poch á poch, per no fer soroll, y baixarem las escalas que semblavan que no tenían fi...

L'endemá hi tornárem: la Niné era morta. Morí á la matinata ofegantse d'un atach de tos.

Lo seu quarto era plé de gent del vehinat que sortia y entrava. Molts no feyan més que missejar y ni 's fixavan en la morta.

De bona gana 'ls hauría tret á tots á empentas. Me feyan mal, entravan sens reculliment, xarrotejant com si anessin á veure figuras de cera en una barraca de fira.

¡Pobre Niné! Morir als vint anys, lluny de sa patria, voltada de miseria, sens ningú de la familia ni una má amiga que estrenyer, ni uns ulls que la miressin ab amor! ¡Cóm deuría patir al véures tant sola!

Ningú la planyía, ningú plorava ni pregava per ella, ni li encenia cap ciri. Ningú li tancava 'ls ulls... fentho jo, mes no del tot, perque ja estava freda. Encara sento en los dits la fredor de la mort, que á cap més fredor se sembla.

Y allá la veig á la pobra Niné, recordant lo dia que la vaig conèixer servint de model en lo taller d'un amich escultor. Dalt de la tarima tota núa, ab lo cabell ondulat, estés y em-

bullat. Semblava una figura de retaule. Alta, molt alta, prima, sense estar magra, sas formas se contornejavan ab líneas suaus y delicadas; los pits de Venus grega, alts y petits; la cabellera rossa, d' un ros somort, los ulls blaus, d' un blau de mar y bellugadissos com las onadas. Tot plegat tenia un color de blanch de lliri daurat per lo sol quan se 'n va á la posta.

Flors, moltes flors li portárem los amichs y entre tots pagárem l' enterro.

¡Pobra Niné! Sempre recordaré aquells ulls blaus, molt blaus, com la nostra mar llatina, y bellugadissos com las onadas...

HORTENSI GÜELL

FLORS D' ADMETLLER

(ÍNTIMAS)

L' hivern s' ha mort. Las novas orenetas
sos nius han comensat, y las violetas
 sos cálzers han desclós;
la neu que coronava l' alta serra,
sospesa entre los núvols y la terra,
 als raigs del sol s' ha fos.

L' admetller ha florit. Per las voradas
del torrent que s' estimba en mil cascadas
 s' esplaya 'l rossinyol,
y 'ls papallons, besant á las rosellas,
se preparan ensemps á morí ab ellas
 al acluclarse 'l sol.

Vina á vagar ab mí per la dormida
y silenciosa vall, verda y florida,
 perfumada pel vent...
allí 't diré lo que 't vaig dir un día,
—lo que sempre 't diré—marxém, m' aymía,
 ningú 'ns veu... ningú 'ns sent...

EDUARD GIRBAL JAUME

ÍNTIMAS

També l' hivern te flors, dolsa estimada:
també l' hivern te flors.

Tot brandantse las trobo en la montanya,
mes no 'n sé pas lo nom.

Sols coneix las ombrívolas violas
que guardo pera tú.

Las altrás son per mí, blancas y grogas;
totjust tenen perfúm.

Los ditxosos del mon ni sols las miran,
pobretas flors d' hivern;

flors petites y humils, flors d' horas tristas;
jo las cerco ab dalé.

Mes fins eixas, mon bé, te las daría,
y ¡ay! no t' oviro enlloch...

¡Qué lluny es, ma ilusió, qué lluny lo día
de cullirlas tots dos.

No sé si ets tú la vaga recordansa
d' una ilusió d' ahir,

ó 'l preludi indecís d' una esperansa
qu' encara ha de venir;

mes quan l' ànima, abstreta de la vida,
son trist lligám mitj romp per un instant,
quan sento en mí la son dolsa, esllanguida,
que ab ombra atapahida
ma pensa y mos sentits va embolcallant,
llavoras, quan tot fuig, quan tot s' oblida,
jo 't veig al meu devant.

J. M. COLL Y RODÉS

SANTA EULARIA

Era hermosa com un sol,
catorse anys no més tenia
y en son cor de flonja neu
hi esclatava un foch sens mida.

No podentlo contenir,
en mil flamas lo vertia,
cada espurna abranda un cor
ab la llum d' eterna vida.

Ab las flamas de tants cors
un sol d' amor encenia;
ab l' ardencia d' aqueix sol
Barcelona s' ilumina.

Dacia, que 'l vol apagar,
sos edictes ne publica,
que ordenan cremar incens
devant los deus qu' ell cultiva.

¡Cristians que los sentiú,
no hi aneu pas desseguida,
que una verge del Senyor
vol esbrossar vostra via!

Quan Dacia l' ha vista entrar,

no sab si dorm ó delira;
la pendria per son deu
si uns altres deus no tenia.

L'encenser posa en sas mans
que ab son cor cambiaria,
mes son cor y son encens
ab sos peus ella trepitja.

Son amor te un altre amor,
Senyor dels reys que dominan;
lo seu cor es l' encenser
ab que á glops l' amor l' envia.

Quan Dacia sent lo nom d' Ell,
converteix l' amor en ira;
si ella adora á Jesucrist,
com son Deu penjada sia.

Una creu li fá aixecar
'hont ab goig Ella 's reclina:
qu' es la Creu trono d' amor
'hont Jesús també moria.

Si la Creu li dona goig,
los torments fan sa delicia,
que allá al Cel veu son amor
que una palma li teixia,
una palma y un mantell
de la randa més pulida.

L' ha brodat ab flochs de neu
la més blanca que tenia,
y ab ell ha cubert son cos
com sa perla la petxina.

Si li agrada lo mantell,
més la palma que n' ovira:
la durá en lo Paradís
com lo ceptre una regina.

Per averla més aviat
son amor li multiplica,
y ab l' amor de Jesucrist
lo d' Eularia 's confonia.

ÁNGEL GARRIGA Y BOIXADER, PBRE.

AUBADA

Desperta, ma dolsa aymía:
¿no sents que 'l gall quiquireja?
¿No veus la lluna esmortirs?
Deixóndat, m' aymía, aixecat,
pujemhi, com qui va al cel,
buscant la costa més dreia:
mirant amunt, ¡quín fatich!
¡quín goig si mirém enrerat!
Ja lo sol daura los cims
y 'ls boscos esmeragdejan:
aquí en lo plá tothom dorm,
pujém sen á Vallvidrera,
cada pas, nous horitzonts,
y al ser dalt, la mar inmensa,
á nostres peus la ciutat,
lo Llobregat á má dreia,
y á l' altra má lo Besós
y 'ls pobles que 'l Besós besa,
nuvías que en ell s' enmirallan,
colomas que en ell s' abeuran.

Avans la serra 'm plavía,
 mes ara ciutadaneja:
 de ca 'n Tets, tot lo serrat
 seguint, fins la Budallera,
 formen rengleras las casas
 hont los pins formavan rengles,
 y han ofegat los perfums
 la olor de las ginesteras
 y esporuguit als aucells
 renills de cavalls y d'eugas.
 No 'ns hi quedém aquí dalt,
 no 'ns hi aturém á la serra:
 baixém á la vall ombriuá
 y recorrém la pineda,
 passant per aquell camí
 que esborra ab sa espessor l'herba
 y, serps de argent amansidas,
 cent regarons atravessan.
 Aquí tot es bell encar,
 tot son caràcter conserva:
 lo cementiri á l'entrada
 de la románica esglesia;
 l'esglesia ab son campanar
 que ha vist transcorrre vuyt sigles;
 lo pou de la rectoria;
 las casas ab la llegenda
Ave Maria Purissima
 sobre 'l portal y la fetxa...

Mes ¿no sents? Tocan á missa:
 anémhi á missa primera;
 ¿que hi fa que hi haja sermó?
 Per corre, prou temps 'ns resta.
 Sortint de missa, anirém,
 ¿ahont dirás? A la font *Vella*:
 los amos de la masía
 ja sabs que anarhi 'ns hi deixan:
 puig hi tenen Sant Ramón,
 aquest Sant los benehesca.
 A la font *Vella* anirém,
 puig allí l'aygua es més fresca,

los arbres son més ombríus,
la cigala hi sanfoyneja,
lo rossiyol hi refila,
y 'ns fa de taula una pedra,
que no la tením parada
perque hem passat sense véurens.
Dessota 'ls avellaners
tú posarás la cistella,
jo hi deixaré 'l bot de ví.
y comensarém la feyna:
cada bossí, un jurament;
cada trago, una conversa.
¿Te 'n recordas d' un dijous,
fa ara duas primaveras,
que hi vinguérem un matí
per primer cop? Vaig prometre,
y prometeres tú ensemps,
no móurens fins que, l' arbreda
tupida passant, lo sol
d' allí 'ns ne vingués á treure,
y esperant que 'l sol toqués,
varem arribar al vespre:
á casa meva ¡quíns renys!
¡quín trastorn á casa teva!
Mes avuy no será aixís,
no ho será, porque es diumenge.
Quan toqui la rematada
l' escolanet de l' iglesia
per 'nar á missa major,
tú agafarás la cistella,
jo agafaré 'l bot sens ví,
y la má esquerra estrenyente,
empendré la costa amunt
passant pel *Sot de la Nespla*;
baixarém per *Can Lleó*,
y après d' aturans á beure
al sot de la *Font del Llop*,
sortint á la carretera,
tú engarlandada per mí,
jo per tú coronat d' eura,

tornarém á nostre niu,
com unas pascuas alegres,
més enrahonadors que may,
tan enamorats com sempre.

L. C. V. y LL.

